

Adres in zake Reisbelasting.

Aan
Zijne Excellentie den Minister
van Financiën.

Geven met verschuldigen eerbied te kennen

Prof. Mr. Dr. S. R. Steinmetz en E. W. Hofstee, onderscheidenlijk Voorzitter en Secretaris van het Aardrijkskundig Gezelschap te Amsterdam, domicilie kiezende ten huize van den eersten ondergeteekende, Amstel 65 te Amsterdam,

dat naar het oordeel van het Aardrijkskundig Gezelschap voornoemd de eventueele invoering van de zoogenaamde Reisbelasting het onderhouden van een regelmatig contact tusschen het Nederlandsche volk en andere volkeren zal bemoeilijken,

dat de aankweeking van de voor ons volk gewenschte en noodzakelijke kennis van vreemde volkeren en landen hierdoor zal worden tegengehouden,

dat cultureele belangen van de eerste orde hierdoor zullen worden geschaad,

dat in het bijzonder de studie- en het onderwijs in de Aardrijkskunde groote nadeelen van de invoering van een dergelijke belasting zullen ondervinden.

dit alles op grond van een hierbij gevoegde Memorie van Toelichting, waarnaar zij de eer hebben te verwijzen,

weshalve ondergeteekenden Uwe Excellentie dringend verzoeken het ontwerp van wet strekkende tot invoering van de Reisbelasting in te trekken en zoo dit onmogelijk mocht zijn, hetzelfde althans zoo te wijzigen, dat docenten en studeerenden in de Aardrijkskunde van deze belasting worden vrijgesteld.

't Welk doende enz.

Namens het Aardrijkskundig Gezelschap voorn.,

(w. g.) S. R. STEINMETZ, Voorzitter.

(w. g.) E. W. HOFSTEE, Secretaris.

Amsterdam, 31 Maart 1936.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Er zijn waarschijnlijk weinig landen in de wereld, die zulke intensieve betrekkingen met het buitenland onderhouden als Neder-

land. We zijn hiertoe gedwongen. De ligging van ons land aan den mond der groote rivieren, het geheel of gedeeltelijk ontbreken van verschillende grondstoffen en voedingsmiddelen, onze sterk gespecialiseerde, op export aangewezen agrarische productie, noodzaakt ons, ons economisch leven in sterke mate en blijvend te oriënteren op het buitenland. Zoolang Nederland zal bestaan, zal het naar alle waarschijnlijkheid een land blijven met een groote in-, uit- en doorvoer. Willen we deze historisch gegroeide functie als „ruiland” op een goede wijze vervullen, dan zullen we genoodzaakt zijn ons zooveel mogelijk van alles wat er om ons heen bestaat en gebeurt op de hoogte te stellen. We zullen dan moeten trachten, de ons omringende volkeren, ja de volkeren der geheele wereld, zoo goed en zoo diep mogelijk te kennen. Niet slechts hun economisch leven in engeren zin, doch ook hun staatkundige verhoudingen, hun verlangens en behoeften, hun aard, hun opvattingen en hun denkbeelden zijn voor ons van beteekenis. Hun geheele sociale leven met in al zijn bijzonderheden en met al zijn fijne trekken moet de Nederlander zooveel mogelijk leeren begrijpen, indien hij in handel en verkeer met het buitenland succes wil boeken. Geen enkel volk is gedwongen de Nederlandsche waren te koopen of de diensten der Nederlanders te aanvaarden. Wij moeten de vreemde naties kennen om te weten, wat zij ons hebben te bieden en wat wij hun kunnen bieden.

Als klein land, gelegen in het brandpunt van West-Europa, is het voor Nederland voortdurend een moeilijke taak om zijn juiste positie in de internationale politieke wereld te bepalen. Men kan hierin eveneens de ware weg slechts vinden als men beschikt over een grondige kennis van de volkeren om ons heen. Een dergelijke kennis moet zooveel mogelijk ons heele volk eigen zijn, niet slechts hun, die geroepen zijn om het land mede te besturen. In een democratisch geregeerd land als het onze, waar de openbare meening zich vrij kan vormen, bepaalt het geheele volk de te volgen buitenlandsche politiek. Niet slechts door zijn stembiljet, doch ook door de dwang der publieke opinie oefent het een voortdurende invloed uit. Om zich van het laatste te overtuigen herinnere men zich slechts de geschiedenis van het bekende Belgische verdrag in ons land en het recente aftreden van den minister van buitenland-sche zaken in het democratische Engeland. Wil de staatsburger

zijn taak naar behooren vervullen, dan moet voor hem de gelegenheid om andere naties te leeren kennen zoo groot mogelijk zijn. Al zullen we het democratische ideaal, dat iedere staatsburger in staat zal zijn zich zelfstandig een oordeel te vormen, wel niet bereiken, ons streven moet er op gericht zijn, het zooveel mogelijk te benaderen.

De gang van zaken in de laatste maanden heeft opnieuw bewezen, dat het de verschillende volkeren nog steeds moeilijk valt zich in hun internationale politiek te verheffen boven een eng, ja bekrompen eigenbelang. Slechts een toenemend onderling contact en een betere kennis van elkaars leven en werken zal hierin verandering kunnen brengen. Door zich in te leven in de beschaving en de mentaliteit van anderen zal de geest der volkeren worden verruimd. Vooroordeelen en traditioneel-verkeerde opvattingen zullen verdwijnen, waardeering voor den vreemde zal worden geboren. Slechts op de basis van een dergelijke waardeering kan een duurzame, goede internationale verhouding ontstaan. Zoolang de volkeren elkaar niet kennen kan geen werkelijke volkenbond groeien.

Aan de andere kant is ook de ontwikkeling van een ware en eerlijke liefde voor eigen volk, eigen land en eigen cultuur niet mogelijk zonder kennis van andere volkeren. Het vaderland bestaat slechts bij de gratie van de tegenstelling tot het vreemde land; wie het vreemde niet kent, kent het eigene niet.

„Het vreemde kennen; het eigene aankweken,” werd eens door een onzer groote dichters aan het Nederlandsche volk als eisch gesteld. Men kan het laatste enkel tot stand brengen, als men het eerste niet uit het oog verliest.

Uit praktische en ideeële overwegingen van politieke en economische aard, is dus voor ieder volk en voor het Nederlandsche in het bijzonder, kennis van het buitenland gewenscht en noodzakelijk. Voor het verwerven van die kennis is reizen onontbeerlijk. Niet alleen en misschien zelfs niet in de eerste plaats om datgene wat men op de reis zelf ziet en hoort. De groote beteekenis van het reizen ligt in het opwekken van de belangstelling. Boeken en artikelen die men anders zou hebben laten liggen worden met graagte gelezen als men land en volk waar ze zich mee bezig houden met eigen oogen heeft gezien. Slechts door een levendig verkeer

met het buitenland kan een sfeer worden geschapen, waarin een diepgaande interesse in alles wat er om ons heen bestaat, kan groeien. In onze bibliotheken is veel wetenswaardigs over vreemde landen en volkeren verzameld, doch het blijft een doode wetenschap, zoolang het niet door reizen tot leven wordt gewekt.

Doch niet slechts als middel tot vermeerdering van kennis van andere volkeren is het reizen van belang; het heeft ook een hooge cultureele waarde in zich zelf. Vooral de richting, waarin het tourisme zich de laatste 10—15 jaar heeft ontwikkeld, heeft het gemaakt tot een element van groote beteekenis voor de volksofvoeding in de ruime zin van het woord. Van een luxe voor enkelen is het geworden tot een gezonde sport en ontspanning voor velen. Vooral de jeugd heeft aan het reizen een totaal ander karakter gegeven. Met de fiets, trekkende langs jeugdherbergen of kampeerende in tenten, gaat jong-Nederland er op uit, geen ongemakken en moeilijkheden schuwend om van de natuur te genieten en om te zien hoe andere menschen leven. Ook onder de ouderen komt een goedkoopere wijze van reizen steeds meer in zwang. Deelen van ons volk, waarvoor vroeger deze mooiste en gezondste aller ontspanningen een onbereikbaar ideaal leek, zijn daardoor nu in staat er aan deel te nemen. Juist dit goedkope reizen heeft een bijzondere waarde; hoe goedkoop men reist, hoe beter en hoe intiemer men land en menschen, waarmee men in aanraking komt leert kennen. Een der meest betreurenswaardige gevolgen van de voorgestelde Reisbelasting zal o. i. zijn, dat dit goedkope reizen relatief het zwaarst wordt getroffen. Het wil ons voorkomen, dat het ook geenszins rechtvaardig is, hun die de kleinste bedragen naar het buitenland brengen naar verhouding de hoogste lasten op te leggen.

Ook indirect zal de voorgestelde belasting de cultureele belangen van ons volk schaden n.l. in zooverre als zij de beoefenaars van kunst en wetenschap in hun verkeer met het buitenland belemmert. De kunstenaar moet, wil hij zijn talenten tot volle ontwikkeling brengen, kennis kunnen maken met de producten van klassieke en moderne kunst in het buitenland; hij moet er kunnen studeeren en werken, zonder meer dan noodig te worden gehinderd. De beoefenaar der wetenschap moet in het buitenland congressen kunnen bijwonen, er onderzoekingen kunnen doen, colleges en

lezingen geven, en er met vakgenooten kunnen omgaan. De onderhavige belasting en de haast onvermijdelijke boeten, die er mee gepaard gaan, zullen dit onderlinge verkeer naar alle waarschijnlijkheid in niet geringe mate remmen.

Naast deze bezwaren van algemeene aard, verdienen naar het oordeel van ons uit academische docenten-, leeraren- en studenten in de Aardrijkskunde bestaand Gezelschap, de nadeelen die voor de studie en het onderwijs in de geografische wetenschappen uit de voorgestelde maatregelen zullen voortvloeien, bijzondere aandacht.

De studie der Aardrijkskunde in ons land heeft zich de laatste tientallen jaren gekenmerkt door een bijzonder snelle ontwikkeling. Was ongeveer 30 jaar geleden nog slechts één docent in dit vak aan de Nederlandsche universiteiten werkzaam, thans houdt een tiental hoogleeraren en lectoren zich met het onderricht in de geografische wetenschappen bezig. Sedert 1920 heeft de Aardrijkskunde haar plaats ingenomen in de rij der erkende academische studierichtingen. Deze verbetering van de universitaire opleiding gaf aanleiding tot het ontstaan van een groot aantal diepgaande studies op het gebied der Sociale en Physische Aardrijkskunde, die de groote beteekenis van dit vroeger weinig gewaardeerde vak deden uitkomen. Met eere neemt thans de Geografie aan de universiteit haar plaats in, naast haar oudere zusters. Wil ze zich echter verder ontwikkelen in de goede richting, dan moet men haar door belemmering van het verkeer met het buitenland den weg niet versperren. Een geograaf, die zich bij zijn studie tot het eigen land beperkt, kan zijn wetenschappelijke taak slechts zeer ten deele vervullen. Voor hem is reizen in het buitenland geen recht, maar een plicht.

Reeds voor den student is het noodzakelijk. Hoe zou men hem aanschouwelijk onderwijs kunnen geven over gebergtevorming in een land, dat geen bergen heeft, hoe hem de erodeerende kracht van het stroomend water laten zien in een land, dat slechts traagstroomende rivieren en kabbelende beekjes kent? Hoe zou hij de noodige belangstelling voor vreemde volkeren en hun culturen kunnen verkrijgen, als hij ze niet uit eigen ervaring kan leeren kennen? Men mene niet dat de Reisbelasting hier geen hinderpaal van beteekenis zal zijn. Het zijn niet enkel meer de gegoeden, die hun kinderen naar de universiteit zenden. De gemiddelde

student is niet rijk en de student in de Aardrijkskunde is het zeker niet. De voorgestelde belasting zal voor hem zeker een ernstige belemmering zijn, om de excursies en reizen, die voor zijn studie nuttig en onmisbaar zijn, te maken.

Dat voor hem, die zich wijdt aan zelfstandige studie van een der geografische wetenschappen, een vrij verkeer met het buitenland evenzeer gewenscht is als voor den student spreekt vanzelf. Gedurende de laatste tien jaren zijn er tal van dissertaties en andere studies op geografisch gebied verschenen, die een langer of korter onderzoek in het buitenland tot grondslag hadden. Het is een verheugend verschijnsel, dat de Nederlandsche geografen zooveel liefde en belangstelling voor hun vak hebben, dat zij dit tot stand hebben gebracht. Ieder wetenschappelijk werk van eenige omvang eischt een groote opoffering aan tijd en geld, waar zelden eenige materiele winst tegenover staat. Voor een studie, die een verblijf buitenslands noodzakelijk maakt, geldt dit in verhoogde mate. O. i. zou het zeer onbillijk zijn, als men een dergelijk offer voor de wetenschap beloonde met..... een belasting.

De groote verandering die de wetenschappelijke beoefening der Aardrijkskunde heeft ondergaan, is niet op zichzelf blijven staan. Ze heeft de stoot gegeven tot een ingrijpende verandering en verbetering van het Aardrijkskunde-onderwijs aan onze scholen. Vooral de krachtige ontwikkeling van de studie der Sociale Geografie aan de universiteit heeft verrekende gevolgen gehad. De tijd, dat men de Aardrijkskunde beschouwde als dorre topografie en productenkunde, hoogstens gekruid met eenige curiositeiten over land en volk, is voorbij. De onderwijsautoriteiten zijn reeds lang tot de conclusie gekomen, dat voor haar een belangrijke taak is weggelegd. Zij zal de opgroeiende jeugd kennis moeten bijbrengen van de sociale en economische structuur, van de beschaving en de cultuurwaarde van de thans levende volkeren. We wezen er reeds op, hoezeer naar onze meening een dergelijke kennis voor iedere staatsburger een dwingende noodzaak is.

Zal de Aardrijkskunde deze groote taak naar behooren vervullen, dan moeten de docenten in dit vak zooveel mogelijk in de gelegenheid worden gesteld om in het buitenland te reizen. Iedere leeraar moet zijn kennis van de onderwerpen waarover hij doceert steeds weer verfrisschen. Voor de Aardrijkskunde-leeraar is rei-

zen het ideale middel hiervoor. Al zal zijn vacantie-reis behalve onderzoek ook veelal ontspanning tot doel hebben, steeds zal ze hem tal van nieuwe indrukken geven, die hem tot verdere studie prikkelen en die aan zijn lessen de levendigheid en de aanschouwelijkheid geven, zonder welke goed onderwijs het nooit kan stellen.

De vele salarisverlagingen hebben den leeraren het reizen reeds moeilijk gemaakt; de invoering van een reisbelasting zou hun opnieuw beperkingen opleggen. Naar ons oordeel tot schade voor het onderwijs in de Aardrijkskunde en daardoor tot schade voor ons volk.

Leermiddelen.

De Maart-aflevering van T. O. A. bevat een lijst van de meest gebruikelijke leermiddelen voor het aardrijkskunde onderricht. Het heeft zijn nut ook enkele minder bekende leermiddelen of adressen voor leermiddelen te publiceren. In geen enkel opzicht is daarbij naar volledigheid gestreefd. Amerikaanse leermiddelen zijn om de vaak hogere prijzen met opzet weggelaten.

Wandplaten: Behalve de reeds genoemde, wijs ik op: Der praktische Schulmann, Stuttgart Franckh'sche Verlagshandlung, Pfizerstrasse 7. Jaarlijks verschijnen 8 leveranties van 2 grote, meestal gepolychromeerde wandplaten. Uitgave A. Mk. 2.50 per paar; uitgave B (op kartonpapier) Mk. 3.— per paar. Tegen geringe prijsverhoging kunnen ook losse platen uit de catalogus besteld worden, welke dan \pm f 0,70 kosten (dus na aftrek van de 25 %). Goed zijn o. a. Een gletscher. Doorsnede door de straat ener moderne stad. De Keulse Dom. Een steengroeve, e. a.

Een aparte vermelding verdient H. Brinkmann: Ewige kirchlich-bürgerlich-astronomische Jahresuhr. Düsseldorf 1931 L. Schwann. De grote schooluitgave (50 × 50 cm. in vierkleurendruk met draaibare sterrenkaart) kost Mk 5.—; de kleine uitgave (34 × 24 cm. tweekleurendruk) Mk. 1.—.

Globes: Niet genoemd is de Globe met armatuur van C. L. van Balen, uitgegeven bij Wolters, een handig hoofdelijk leermiddel.

Voor klasgebruik is de hemelglobe van Ernst Schotte & Co.